

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 15–16 березня 2018 року)

Суми
Сумський державний університет
2018

КОНВЕРГЕНЦІЯ ТА ДИВЕРГЕНЦІЯ СЛІВ НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Чуприна І. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Справжнє розуміння мови неможливе без осягнення різноманітних змін, які мають місце в ній. Динамічні процеси мови можна простежити, розглядаючи її в історичній перспективі. Вивчення мови як явища, яка розвивається, власне, є дослідженням форм існування мови, що становить її суттєву характеристику.

Сучасна мовна ситуація у світі характеризується суперництвом процесів мовної дивергенції та конвергенції. З одного боку, існує близько п'яти тисяч мов, якими послуговується людство на п'яти континентах. Точної кількості мов досі не встановлено, позаяк остаточно не визначено статус деяких автохтонних говірок в Азії, Африці та Океанії, і питання про те, чи є вони окремими мовами чи діалектами інших мов, залишається відкритим [2, с. 6].

Одним із найсильніших зовнішніх чинників розвитку мови є мовні контакти. Вони зумовлюють не тільки запозичення на всіх рівнях мовної структури, а й конвергентний розвиток мов. Найбільшому впливові піддається мова в умовах контактування з близькоспорідненою мовою. Коли ж мови характеризуються глибокими структурними відмінностями, то можливість впливати одна на одну незначна.

Розвиток будь-якої мови зумовлений взаємодією двох протилежних процесів – конвергенції і дивергенції. Конвергенція – зближення або збіг двох і більше лінгвістичних сутей. Унаслідок конвергентного розвитку декількох мов виникають так звані мовні союзи, тобто «особливі типи ареально-історичної спільності мов, які характеризуються певною кількістю подібних чи спільних структурних і матеріальних ознак, набутих внаслідок тривалого й інтенсивного контактування і конвергентного розвитку в межах єдиного географічного простору» [3, с.617]. Конвергенція, на відміну від асиміляції, не призводить до витіснення однієї мови іншою, а зумовлює появу в контактуючих мовах спільних ознак.

Дивергенція – це розбіжність, відділення мов в процесі їх розвитку. Відділення мов було пов'язано з територіальним розселенням людей, географічним або політичним відокремленням. В

результаті цього в мовленні жителів накопичувалися лексичні, фонетичні та граматичні варіанти, які на різних територіях мали певні розбіжності. Наприклад, широке розселення слов'ян призводить до появи значних територіальних особливостей у мові західних, південних і східних слов'ян. А результатом політичного, економічного поділу земель Давньої Русі стало виникнення трьох самостійних східнослов'янських мов – української, російської та білоруської.

Під терміном «лексико-семантична дивергенція» (або коротко – «семантична дивергенція») розуміємо процес і результат розвитку нових ЛСВ у багатозначного слова або словосполучення, які функціонують у різних 5 національних варіантах полінаціональної мови або вживаються у різних обмежених сферах спілкування [1, с. 236]. Таким чином, семантична дивергенція властива, наприклад, лексемі *rocketbook* завдяки наявності двох значень, що одночасно функціонують у британському й американському національних варіантах. Так, у британському англійському це слово має значення 'a small book with blank or ruled pages for writing notes in', а в американському – 'a woman's handbag' або 'a wallet, purse'.

Таким чином, дивергенція і конвергенція являють собою два протилежні напрямки розвитку мови, що відіграють значну роль у її еволюції.

1. Сахнова О. Семантико-ареальная классификация как способ систематизации лексико-семантической дивергенции / О. Сахнова // Сучасні дослідження мови та літератури : Укр.-рос. школа-конф. молодих учених, 26 –29 бер. 2014 р. : матеріали. – Донецьк : ДонНУ, 2014. – 239 с.
2. Швачко С. О. Теорія перекладу: конспект лекцій / С. О. Швачко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 130 с.
3. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь / В. Н. Ярцева // Ин-т языкознания АН СССР. – М.: Сов. энцикл., 1990. – 682 с.
4. Баранова С.В. Актуальні питання методики викладання перекладу . “Вісник Сумського державного університету, серія “Філологічні науки”. – Суми: - №4(37), 2002.